

ՄԱՍԵԱԲԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

Ս. ԿԵՆՑԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆՔ

ՈԳԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Կուսակցութեան ոգին քիչ խելքի տէր մարդկանց հոգին է : Ասիկայ այնպիսի ցաւ մըն է որ բժշկուիլը ամենադժուար բան է . ցաւ մը որ ախորժեղի է հիւանդին , եւ մտմտութեամբ չտար իրեն , վասն զի կազատէ զինքը բան մը քննելու համար խորհրդածութիւն ընելէն , եւ գործելու համար առաքինութիւն ունենալէն :

Կողմնասէր մարդը չհասկընար թէ աղէկը գէշէն ընտրելու համար մտածել պէտք է թէ չէ . ամէն բան կամ քովընտի , կամ անոր մէկ երեսը միայն կը տեսնէ : Ով որ կողմնասիրին կրիցը կը ծառայէ՝ անոր պէս արդիւնատու մարդ չկայ . ով որ իրեն վնաս մը կընէ՝ այնպիսին պակասութեամբ ու ախտերով լեցուն է : Լուսոյ դէմ կոյր , բանաւոր պատճառի դէմ խուլ , ամէն բանի դատաստանը իր շահասիրութեամբ կը կտրէ . իր բարոյականին հիմն առ է , եւ մարդկանց ու գործողութեանց

չափը հասկընալու համար ասկէց ի զատ կանոն չճանչնար :

Երբ որ կրէս թէ « Այս ինչ մարդուն մտածածը լաւ է , » ըսել կուզէ թէ անիկայ իմ կողմէս է . երբոր ըսէ թէ « Ասոր մտածածը գէշ է , » պիտի հասկընաս որ « իմ կուսակցութենէս չէ » ըսել է միտքը :

Զարախօսութիւնը , լրտեսութիւնը , վրէժխնդրութիւնը՝ իրեն համար՝ ուրիշ ամէն կուսակցութեանց մէջ մեծամեծ յանցանքներ են , իսկ իր կուսակցութեան օգտին համար՝ մէյմէկ առաքինութիւն :

Ամէն պաշտօններու՝ ամէն գործողութեանց վրայ ձեռք դնելը՝ իրեն համար՝ հարկ մըն է . վասն զի միտքը դրած է թէ իր կուսակցութեանը (որ ինքը տէրութեան հետ միշտ շփոթել կը ջանայ) հաւատարիմ ու անձնանուէր ծառայողներ հար-

կաւոր են, եւ իր բարեկամներէն դուրս չճանցնար այնպիսի մարդիկ :

Ով որ կրօնամոլ չէ՝ իրեն համար հերետիկոս է. ձեռքէն գար նէ ամենայն սիրով կը բանադրէր ազգի մը չորս մասին իրեքը՝ որպէս զի ազգը մաքրէ ու գտէ :

Իրեն կուսակիցներ շատցնելու համար զիտէ որ վարպետ քարոզիչներու կարօտ է, բայց իր կատաղութիւնը արգելք է իրեն. այն խնեքերուն կընմանի որ ամեն բանէ կը վախնան, ու իրենց շուքը բշտամի կը կարծեն :

Իր կուսակցութիւնը այնպիսի բանակ մըն է որ նոր գինուորներ առնուլ չուզեր մեջը. ուստի ինչպէս որ չարագործութեամբ ուժէ կ'իյնայ, առանկ ալ ինքզինքս մաքրեմ ըսելով կը տկարանայ :

Կուսակցութեան ոգւոյն հաճոյանալու մի միայն հնարքն է չափազանցութիւն. անոր մեջ առաջին ըլլալու ճամբան է ուրիշներէն աւելի խնեք երեւնալ. ջրավախութեամբ կատողած մարդկանց վրայ ջուրը ինչ ազդեցութիւն որ կընէ, չափաւորութիւնն ալ կողմնասիրաց վրայ նոյն ուժն ունի. ամեն տեսակ ներողամտութիւն անոնց համար դաւաճանութիւն է : Անոր համար ամեն կուսակցութեանց ալ անձնապաշտ անձնասերները կը տեսնեն որ օրէ օր իրենց գունդը կը պակսի՝ իրենց կասկածոտութիւնէն. քիչ ժամանակէն ափ մը՝ եւ վերջապէս պտղուց մը չարագործներ կը մնան որ արդարութեան արեգակը ծագելուն պէս կը հալին : Իրենց անցաւոր ուժը այնպէս կը խորտակի, ինչպէս որ տղուն կտրած մատիւրը անդադար կը բարակնայ, ու գործածել ուզելուն պէս կը կոտորի :

Մոլեհախանձ կուսակցութեանց բոլորն ալ այս վիճակս ունեցեր են, եւ սակայն անոնց կործանման փորձը իրենց յաջորդներուն խրատ չէ եղած : Այս անմիտները այնպիսի երեւակայական հիւանդութիւն մը ունին որ ծիծաղելի կը լլար՝ քէ որ շատ անգամ ողբալի կերպով վնասներ չընէր անոնց քով մօտեցողներուն : Ով որ ուզէ խնացի խօսքերով զիրենք հանդարտեցնել, կը մերժեն զիրեն ու կը խոցոտեն. անոր համար ամեն մարդ կը փախչի անոնցմէ. եւ երբ ալ ըլլայ՝ իրենց անձնամոլութեան պատիժը կը գտնեն՝ որ է միսմիսակ մնալ :

Կուսակցութեան ոգին այնպէս լաւ կը ճանցնայ իր տգեղութիւնն որ ուրիշներուն վրայ տիրապետելու համար՝ միշտ հայրենասիրութեան կամ բազաւորականութեան դիմակովը կը բայէ.

Բայց անոր ոյժն ալ կը կոտորի ու չուտ մը գայ յերեւան :

ՍԷԿԵՐԲ :

ՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆ ՍԲՏԻ

Որոնք որ Յովսէփայ Տրոզի երկու գրքոյնէն իրեն հայերէն բարգմանութիւնը ախորժ հաճութեամբ կ'արդացին, անտարակոյս քաղցրանայ ճիտի անոնց նոյն գեղեցկախօս իմաստասիրին « Արուեստ երջանիկ կենաց » ըսուած գրքին մէկ ճաշակն ալ որ հոս կը դնենք բարգմանաբար.

« Սրտի հանգստութիւն ըսելով մեր հոգւոյն այն վիճակը կը հասկընամ որով մարդս սովորական տկարութիւններէն ազատ՝ իր վսեմութեանը արժանի երջանիկ հանդարտութիւն մը կը վայելէ : Ամեն տեսակ փոքորիկներէ ապահով ըլլալով, միայն անմեղ զուարճութիւններէ առաջ եկած զգածմունքները կընդունի, եւ միայն առաքինութեանց զրդմամբը կը շարժի : Միայն ռամիկ մարդիկն են որ սրտի հանգստութիւնը անտարբերութեան տեղ կը դնեն : Սրտի հանգստութեան հետ միշտ անոյշ ու հրապուրիչ զգացմունք մը կայ կենաց, եւ մարդս քանի որ մտածէ քէ այն հանգստութեան պատճառները որոնք են՝ իրաւունք ունի կերպով մը հպարտանալու. խնդր բանեցընելու կարօտ չէ, քող վայելէ ու զուարճանայ. իմաստնոյն հեշտութիւնն այս է :

« Այս կախարդիչ հանգստութեան աղբիւր՝ մաքուր խղճմտանքն է : Փութ տեղը կաշխատի ով որ իր անձնասիրութիւնը պարտելիլ ուզէ, ու շողոքորթ խօսքեր ըսելու փափաքի. պիտի նայի որ կարենայ ըսել ինքնիրեն քէ « Ատեն ատեն առիթ փնտոներ եմ ուրիշներուն օգտակար ըլլալու, եւ միշտ սիրով ընդունել եմ զանոնք որ եկեր են ինծի այն առիթը տալու : »

« Ուրիշ պայման մըն ալ կայ՝ նոյնպէս հարկաւոր... Թերեւս միտ ընթերցողք, փայլուն փայլուն վճիռներու վրայ գմայլողներ, քերեսս զիս մինչեւ հիմա երազատեսի տեղ զրիք. հապա այտուհետեւ ինչ անուններ պիտի տաք ինծի : Ո՞րն է այս պայմանը. փառասիրութեան դեմ սրտին զոհները գոցել :

« Իմ միտքս այս կրքին դեմ ճառեր քարոզներ խօսիլ չէ, քեպէտ եւ խիստ շատ՝ եւ գրեթէ ամեն տեղ տարածուած է. խօսելիքս ամենապարզ բաներ են : Գործնական փիլիսոփայութեան տուած առաջին դասերն են՝ որչափ որ կ'արելի է շատ